Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b30770233

21

DISPUTATIO MEDICA

VERAM PATHO-LOGIAM HÆMORRHA-GIARUM NARIUM

SISTENS

Quam

In Alma Regia & Electorali Fridericiana,

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

FRIDERICO WILHELMO,

REGNI BORUSSICI ET ELECTORATUS BRANDENBURGENSIS

HÆREDE &c. &c.

GRATIOSISSIMO FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU

Publicæ ventilationi exponunt

PRÆSES

MICHAEL ALBERTI,

MEDICINÆ DOCTOR.

&

RESPONDENS

CHRISTOPHORUS **Berghauer/**

Gardelegienſis Palæo-Marchicus.

Ad diem Septembris A. O. R. MDCCIV.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,

Litteris Chr. Henckelii, Acad. Typogr.

* * *

PROOEMIUM.

QVantis ſuſpiriis atq; gemitibus Medicæ ſcientiæ & peritiæ ſolidam ac fundamentalem demonſtrationem deductionemque proximiorum temporum cordatiores affectaverint Medici, non tam nudi Theoretici, quippe qui variis Chimæris opinionum colluctantes, non æque experientiæ indulgent; quam accuratiores, variorum in praxi Medica obvenientium effectuum, etiam individualium, obſervatores, illud indies & querelis & diffidentia & confidentia, audimus propoſitum. Timidioris illi quidem & ingenii & judicii ſunt, qui grandem hunc defectum in foro Medico probe agnoſcentes, interim de ſolidiore reſtauratione penitus deſperant, cum vel ſuis opinionibus nimium inſidentes, æque atque inſudantes vix tricas tales Theoreticas, cum effectibus, ipſis quidem, anomalis, complicari & connecti poſſe, credant, vel ipſimet

met huic labi vel annos vel invidiam timentes, aut nec poſſint, aut nec velint proſpicere; ne tamen illi infidelium cœtui penitus annumerentur, credunt id, quod Eccleſia credit, & inter Sylvianos, Sylviani, Tachenianos, Tacheniani, ſunt, exiſtunt, manent; communis tamen illorum eſt querela: Longe aliter praxin, quam Medica ſit Theoria, eſſe inſtruendam; meliorem interim utriusque σύςασιν & συζυγίαν Deo committentes, poſteritati relinquunt. Audaciores è contra & attentiores illi ſunt, qui cum ipſimet Medicas tales confuſiones eradicare nolint, vel ſi quidpiam ad Medicinam hujus Medicinæ conferre poſſint, negotium quidem aggrediuntur, ſed neque continuant, neque perficiunt; interim ſcientiæ & conſcientiæ avidi ſatisfaciendi, vel Polychreſta, vel Panacæas, vel arcana præoptant, & ſi tale quid in uno alterove ſcripto & loco multis promiſſionibus encomiisque oneratum ornatumque invenerint, illud occœcati quaſi ambabus arripiunt manibus, & in praxin ſuam reportant; ut plurimum vero de incertitudine eventus lugentes illos conquerentesque perſpicimus, quos deinceps de felicioribus ævis & certioribus inventis conſolari neceſſe eſt. Ne dicam jam de illis, qui in meliorandis hiſce Medicinæ fatis & velint & poſſint quicquam contribuere, interim tamen antiquis ſuis principiis affixi, rem alienis quidem verbis, & mutatis hiſtoriolis proponentes, antiquam nobis occinunt cantilenam. Abſit vero a nobis quam longiſſimè illis injuriari qui hiſce Medicinæ fatis cum prudentia & peritia mederi ſciunt, quibus potius omnem laudem debemus & perſolvimus. Fœnerant quidẽ in recentiori hodierna Medicina pleriq; armis

armis & haſtis, aculeis & ſpiculis, quid quod quaternario numero elementorum, qui ipſi hoſtes, in corpus humanum, ex hypotheſi, frequentiſſime crudeliter ſævire poſſint aut debeant, ſed ego potius dixerim, nolint, aut non ſoleant. Neglecta hactenus fuit, uti in Phyſica, ita & in Medicina, ſolidior & accuratior conſideratio Motuum; in hac quidem, quatenus in corpore animali & ſpeciatim humano contingunt; & omnes circumſtantiæ, pro paſſivis ac morbidis, adeoque quovis modo & methodo profligandis fuerunt explicatæ ſymptomatibus; quibus dein, licet bono atque utili fine tales ſint ſuſcepti motus, indignabunde quaſi obicem ponere ſolitum erat; Sed quæ ſtrages inde in Medicinam irrepſerit, videat atq; perſpiciat, qui Hiſtoriæ Medicæ gnarus eſt. Viguit hactenus mechanica conſideratio & tractatio corporis animalis, & quid dicam animalis, cum τὸ animale jam longè altius quid præſupponat, & nudæ mixtioni humanæ maxime contrarietur, dum illud vitalitatem, hæc illius præcipitem abolitionem & proximam deſtructionem inferat, & veluti pro fundamento habeat; hinc nullus diſtinctus hactenus illius veteribus uſitatæ diſtinctionis inter temperamentum vivi & Mixti, floruit conceptus; ſed recentiorum plurima pars nudis materiis inhærens, mechanicas, machinarias, & imaginarias de corpore humano fovit conſiderationes; motuum vero invitationes, directiones, conſenſus, conſvetudines, & aberrationes minime intellexit, nedum attendit, niſi ſeſe ex hac inculpatione, acrimonia, ſalſedine, fermentatione, efferveſcentia, niſu ætheris, obſtructionibus, obfuſcationibus & tumultubus Spirituum extricare allaboraverit. Et quî nam individuales motuum differentias, in diverſis

ætatis, temperamenti, conſvetudinis, conditionibus ſuſcipiet explicandas, ſi non vel ſpecie differentes Spiritus, vel materiæ malignitatem, aut inæqualem ejus ad certos poros proportionem, vel ſpecificas acrimoniæ aut acidi poſſit inculcare qualitates. Inſimulant aliqui in deducenda cauſali ratione gravioris cujusdam affectus, felicioribus tamen effectibus finiti, ſalutare naturæ opus, & naturæ morbique pugnam, ſæpius digitis quaſi monſtrant. Sed quid quæſo ipſis natura aliud? quam vel agilisſimi illi Spiritus, vel incognitus quidam Archæus, vel alia materialis conditio, quippe quæ ordinata tali & ad varias occaſiones ſeſe juſte & recte diſponente agendi energia divinitus prædita eſſe aſſerant, nullo habito reſpectu, quod leve animæ figmentum hanc, per voluntatem Divinam ita confirmatam agendi energiam penitus invertere poſſit & ſoleat. Quæ omnia & ſingula accuratius inſpiciendo & comparando cum inſignem involvant diſcrepantiam, nullam hactenus veræ Theoriæ & Praxeos extitiſſe connexionem, haud immerito dicimus; minime omnium tamen apodicticæ illorum ſubſcribimus ſententiæ, quaſi nulla detur, aut expectanda ſit, aut inveniri poſſit ſolidior talis Theoria, ipſi praxi arctisſimè juncta; è quarum utrarumque juſtiore nexu atque vinculo vera, non conjecturalis, dici mereatur Medicina. Et cum ipſa veritas ſe ſe ſimplicitate commendet, ſimplicem quendam affectum ſimplicisſimis rationibus præſenti Diſputatione evolvere conſultum duximus. Enucleabimus in pertractanda HÆMORRHAGIA NARIUM ipſius motus in reliquæ humanæ mixtionis conſervationem maximè tendentis & debitè directi utilitatem, quo ipſo, opus hoc, inter plebejos magis, quam medicos cognitum,

gnitum, ut directam aliquam medicationem a natura pro ſalvando corpore, quatenus juſtam proportionem temporis, modi, loci, ſucceſſus & ordinis ſervat, ſuſceptam, in praxi medica quam maximè commendabimus attendendum.

Adſiſtat nobis miſericors Deus, ut hoc conamen ad optatum exitum pertingat, & qualemcunque uſum in Medicinam reportet.

CAPUT I.

De HÆMORRHAGIIS IN GENERE.

UTi omnium effectuum, tam *moralium* quam *naturalium* verum fundamentum & prægnantes cauſas, illos invitantes, proximiores inveſtigare neceſſe eſt, ita hoc noſtrum negotium intimius inſpicere, ut eo facilior conceptus & connexio formari poſſit, non indigna res erit. Utilisſima enim, quid quod maxime neceſſaria res eſt, ut Medicus non tam *materialium* circumſtantiarum, quam quod altius & dignius eſt, ipſorum *motuum*, materiæ vel *quantitatem*, vel *qualitatem* reſpicientium, vel ex intrinſeci agentis *promptitudine* & *alacritate*, uti *aſſvetorum*, ita ſæpius *ſuſceptorum*, accuratam cognitionem habeat, ſibique quovis modo & induſtria acquirat; ex qua fundamentali cognitione ipſi variorum effectuum & utilitas & necesſitas manifeſtius apparebit, inque ſubſidiis Naturæ ferendis, ſua arte quovis ſolidiore & veriore reſpectu ſuccurrere poterit; ſicuti è contrario ex *nuda* materiarum conſi-

conſideratione ipſi ſterilisſimi, neque Theoriæ, neque Praxi ſatisfacientes ſuborientur conceptus. Quam neceſſaria enim ſit conſideratio *excretionum* ſecundum *ætates* variantium, & ſecundum *temperamenta* vel leniorum vel graviorum, dijudicet harum rerum judiciosus & attentus obſervator; quippe quæ ipſi ex inſtanti optimum ſuppeditabunt conſilium, vel alias tales excretiones *promovendi* vel *moderandi*, vel ipſum agens in tali *intenſiore* intentione quovis modo *temperandi* potius, & aliis *artificialiter* ſubjunctis evacuationibus *placidius* reddendi, quam illi *nuda* cohibitione reſiſtendi & oppugnandi. Ne vero extra limites generalioris noſtræ tractationis in ſpecialiorem antequam neceſſe eſt devolvamur, ipſum potius fundamentum hæmorrhagiarum ſuſcitandarum evolvere neceſſe ducimus; Ubi monendum inſimul eſt, quod nobis in tali pertractatione minime ſermo ſit, de pure *pasſivo* ſangvinis effluxu & lapſu, qui à partis magis continentis vitio defectivo dependet, ſed de illis hæmorrhagiis quæ *ſponte* veluti *intra eructantes & erumpentes*, expresſionem & expulſionem potius *activam* exhibent. Neque animus noſter eſt, de illis narium hæmorrhagiis hîc agere, quæ criticis evacuationibus obſignantur, quas alia occaſione pertractandas in nos ſuſcipiemus.

Firmum eſt illud, quod *nullæ* actiones in œconomia animali, humana, *tumultuariè* obveniant, ſed omnes ac ſingulas, ad certum finem obtinendum, nempe in *conſervationem mixtionis humanæ directas atque ordinatas eſſe*; licet *loci*, *modi*, *ſucceſſus* & *exitus* proportio non ſemper ſervetur; omnes tamen hæ circumſtantiæ *inventionem* magis, quam *intentionem erroneam* reddunt; Ita etiam nec

nec hæmorrhagias aliter quam *directe* evenire, bonæ conſequentiæ eſt.

Dari *Plethoram* & humores in quantitate *abundantiore* in corpore coacervari, ita ut proportionem *viarum*, & *uſus* ad quotidianam vitæ conſervandæ neceſsitatem, excedant, res ratione & experientia facilioris demonſtrationis eſt; licet ſint, qui rhethoriſationibus magis, quam ſolidis rationibus, veræ, non fictitiæ experientiæ innitentibus, hanc abundantiam ſanguinis infringere connituntur; quo ipſo ſanguinem, ut theſaurum vitæ, in quantitate *abundare*, & aliis incommodis proximam occaſionem præbere poſſe & ſolere, audacter renuant; vel naturam nihil, adeoque neque *ſanguinem* fruſtra facere indignabundi pervicaciter aſſerant; vel, quod in optimum non cadat *nimium*, hîc etiam canonis loco conſtanter allegent. Omnia vero talia ipſa accuratior obſervatio & experientia abunde refutare ſolet; nec eſt, quod huic rei diutius immoremur; ſubſcribimus potius ſolidæ illi deductioni quæ â *Viro Excell. Celeberrimoque D. D. Stahlio Patrono noſtro ſumme devenerando in Diſſert. de Mechaniſmo Motus progr. ſanguinis Th. XXIII. de Morb. ætat. fundament. Cap. IV. p. 15. de V. Snis patrocin. Cap. II. p. 15.* allegata reperientur. Unicum ſaltem illud ex programmate *de Conſulta utilitate hæmorrhagiarum* citare lubet, ex quo ab experientia ad Theoriam ſcite tranſcendendo, bonam concluſionem formare poſſumus, in hoc vel illo ſubjecto extitiſſe *Plethoram*. Obveniunt ſolenniter in praxi medica in ſubjectis de cætero vividis & floridis, variæ exæſtuationes, commotiones, motuum alterationes, congeſtiones ſanguinis ad certa loca, decubitus humorum, & uti veteribus per-

placuit eloqui, raptus humorum ad certas regiones; quid ſi ibi Medicus ſecum reputet, *hoſce motus conamina* & molimina eſſe *ad* ſanguinis *expreſſionem* tendentia; impeditius vero ſuccedente tali evacuatione, concludat ex tali ſaniore indicatione, naturæ ſuccurrendum eſſe alia artificiali conveniente evacuatione; qua *methodice*, non indifferenter ſubjuncta, ſpondeo certum, bonumque exitum, & ipſam mitigationem ejusmodi motuum, *multiplici* experientia comprobatum: è contra ſi ſolenniores quasdam ſolitas evacuationes tales *ſponte* vel *artificialiter* ſuſceptas, vel *cohibemus*, vel *negligimus*, inde *denuo* talia mala, & molimina ingruere ſolennius & certius, quam expedit, videmus; quid tum aliter ſentiendum, quam *illam* portionem ſanguinis, alias *excerni* ſolitam, nunc in tali retentione *abundare*, propter quam exundandam, denuo tales conatus *expreſſorii* ſuſcipiuntur.

Poſſet quidem talium effectuum ſe invicem preſſo veluti pede inſequentium, alia ſuppeditari Theoria, quaſi in floridiori aut turgido ſtatu, vel Spiritus, vel acrimonia ita coacerventur; illi quidem, inordinatè ita rebellent; hæc vero tam vehementer ſtimulet; & in poros involet, quæ dein tali ventilatione quam maxime conſopiantur & depleantur. Sed ingenue confiteor inſignem meam ulteriorum connexionum ignorantiam; Quî enim fit, quod Spiritus tales, licet inſigniter *tumultuentur*, ſemper *directè* & *ordinatè* tumultuentur? cum mihi *τὸ tumultuari* & *ordinatè* agere ſemper plus, quam manifeſtam involvant contrarietatem. Quî fit, quod hi ipſi Spiritus *peracta* quadam temporis *periodo*, ad *priſtinum*, & non ad *alium*, in hac *ætate* locum, *ordinarie* deſcendant, & tales tumultus ſuſcitent? Quî fit, quod

hi

hi Spiritus vel acrimonia, licet quocunque modo utraque mitigata & ventilata ſint, contingente *fictitia* quadam *animi* præfiguratione aut *pathemate*, denuo novos tales tumultus ſuſcitent? cum nullam *connexionem* hactenus inter Spiritus & acrimoniam, & protervum tale *figmentum*, invenire mihi licuerit. Sunt hæ difficultates quædam, quæ hanc ipſam explicationem non ſuperficiarie ſtringunt, ſed quam maxime illuſtrationem ſolidiorem poſtulant. Mea interim de hoc negotio conſtans hæc eſt ſententia, & concluſio, quod, cum in Oeconomia animali conveniens *proportio materiæ movendæ*, vel *ad juſtam energiæ moventis menſuram*, vel ad æqualem *viarum capacitatem*, & juſtum *tempus progreſſuum*, eſſe debeat, ſi qualiscunque *harum conditionum* occurrat *prægravatio*, facillime vel motus vel humores in ſua æqualitate & debita craſi ſubverti posſint, & ſoleant; hinc ipſi *naturæ intereſt*, *ſuo corpori* in imminentibus ejusmodi alterationibus, quovis modo & methodo *proſpiciendi*, quod cum in abundantia tali ſanguinis nullo commodiore motu & modo, quam *ſincera* in vicinis locis immediate ſuſcipienda *evacuatione* peragere poteſt; (ſiquidem altera methodus, copiam quantam ſanguinis mediate, per diuturniorem atque fortiorem motum & circuitum reſolvere, & in reſoluto tali ſtatu dein excernere, quam plurimis per indirectum eſt ſtipata periculis;) hinc *utilem* hanc & in conſervationem corporis, quam maxime tendentem *excretionem rationabiliter* ſuſcipit & inſtituit. Quæ in genere de *Hæmorrhagiis* dixiſſe ſufficient.

CAPUT II.

HISTORIA HÆMORRHAGIARUM NARIUM.

USitatiſſimum eſt dicterium, quod *multa dicantur, quæ non fiant, & multa fiant, quæ non dicantur*; quod etiam ut veriſſimum & quotidie comprobatum hîc etiam meritò allegamus: equidem non crediderim illud frequentius confirmari, quam in Medicina; quod illis quidem, qui abſolutiſſimas in noſtro foro detectas eſſe veritates, ſancta ſimplicique fide apprehendunt, nimis ſcandaloſe & ignominioſe dictum eſſe videbitur. Equidem firmiſſimus huic inſiſto ſententiæ, & plura, quam in Medicinæ gloriam & ſplendorem cedunt, poſſum producere teſtimonia. Unde enim nobis tot abſtruſæ & profundæ Pathologiæ? unde tot recentiſſimi affectus? niſi ex cujuſcunque cerebro, prodeunt & oriuntur! *Quod capita tot ſenſus, & ſinguli fere aliam rationem formant, neceſſario vero pauciſſimi rectam, cum veritas non ſit, niſi una; ſunt verba Celeberr. Exc. D. D. Stablii in Diſſ. de Venæ Snis Uſu in Febr. acutis pag. 4.* Deperdita & deploranda res eſt Theorias & æthiologias formare, ante ſufficienter cognitam Hiſtoriam, & facti veritatem, ubi fundamentales circumſtantiæ, quam maxime *ad connectendum* neceſſariæ, levi dignantur ſupercilio & illorum loco, aliæ, ex aura deductæ, ſuæ accommodantur Theoriæ. Quænam inde eſt ſperanda veritas? allegamus hic merito *cit. diſſ.* ſubſequ. verba: *Cum enim experimenta chymica, anatomica, Mechanica abſolute atque crude, ad corpus animale transferuntur, non modo negle-*

neglecto, ſed ne quidem aſſiduis monitis in mentem reducendo reſpectu, qui inter corpus Mechanicum abſolute, & corpus vivum intercedit. Nata hinc eſt & obfirmata tanta ſolidæ experientiæ inopia, ut non ſolum hiſtoriæ atque caſus, demum temere fingantur, qui præconceptis illis opinionibus reſpondeant: ſed eo ipſo etiam antiqua veritas circa hiſtoriam morborum, nudæ magis experientiæ innixa, contemnatur, quoniam utique hypotheſibus ejusmodi ſuppoſititiis minime omnium quadrat. Hinc rectius feciſſent, ſi vera vidiſſent & dixiſſent, non vero fixiſſent; cognita enim rei hiſtoria, longe facilius in cauſas licebit inquirere, quam contra. Hinc clinica praxis nos longe alia & veriora docet, quam tot plauſtra ſcriptorum. Quos enim homines in noſtro negotio frequentius habemus contradicentes, quam ipſas fœminas, quæ nulla Philoſophia & Metaphyſica inſtructæ, effectus in ſua *ſimplicitate* apprehendunt, & recenſent, neque illi quod fieri *poſſit*, ſed quod fieri *ſoleat*, animum applicant. Hinc ante omnia veras circumſtantias propoſiti noſtri affectus allegabimus, vt eo certior & facilior ſubjungi posſit æthiologia.

Illi, qui facilius *hæmorrhagias narium* experiuntur, leniora & mitiora perſentiſcunt ſymptomata, & vice verſa. Exſerunt ſeſe in illis cum ſenſu quodam *gravativo, preſſorio, enitente* circa radicem narium, *ſiccitate* etiam reliquarum partium caput conſtituentium, *obtuſo* quodam ſenſu *ponderis* cujusdam *intimius* hærentis, intercurrente quadam *vertigine, lasſitudine* vicinarum partium, ſubtili *tenſione* & *diſtenſione*, tam extrinſecus, quam intra nares contingente; & hæc omnia in moderata tolerabilitate: *turget* quadantenus caput, *genæ* rubent, imo ſentitur moleſtus quidam *æſtus*, non tamen exquiſitus;

minus alacre ad actiones obeundas tale eſt ſubjectum, *torpet*, imo *tædet* à laboribus; omnium maxime vero obtuſum quendam ſenſum ponderis in capite ſentit, als wañ ihm der Kopff ſchwehr würde. Solet autem talis hæmorrhagia narium aliis adhuc mitius, ſine ullo ſenſu qualiscunque doloris evenire, quo magis huic, tale ſubjectum aſſvetum eſſe apparet.

Quibus vero impeditius, vel ex *individuali* indole vel ex *motuum* anomalia, vel ex *humorum & viarum inæquali proportione*, tales obtingunt hæmorrhagiæ, illi graviora & penetrantiora experiuntur ſymptomata. Perſentiſcunt ejusmodi homines dolores *valde tendentes*, & interiora capitis *diſtendentes*, inſignes *conſtrictiones*, tenſionem *gravativam*, quam *gravitatem* circa frontem, intus in fronte, circa radicem narium ſeſe exſerentem, appellant; caput *turget*, partes & vaſa caput cingentia inſigniter inflantur, & exturgeſcentia apparent, facie ſunt *rubicundi* & *æſtuantes*, oculi *turgeſcunt*, *inflantur*, *dolent*, *ſangvine infarcti* penitus conſpiciuntur, & ad luminis radios recipiendos *ſenſibilisſimi* ſunt: afficiuntur præterea vehementi *ardore & æſtu* in capite, perſentiſcunt *micationes*, *lancinationes*, *pulſationes*, cum *pulſu arteriarum* coincidentes, quippe qui ſenſus ſeſe maxime ſiſtit, quando ex declivi in altum ſeſe erigunt: omnium maxime de vehementi diſtenſione conqueruntur, als wenn ihnen der Kopff zerſpringen wolte. Solet nonnunquam cum hiſce circumſtantiis concurrere, *alvi* obſtipatio, partium inferiorum conſtrictio, ſcapularum *contractio*, *frigus* qualecunque, corpus inferius occupans, *manationes* oculorum, *ariditas* colli & faucium, *dejectio appetitus*, inſignis corporis *lasſitudo*, *ſpaſtica* quædam muſculorum colli

li *tenſio* & contractio, *aurium tinnitus*, ſenſus *ſenſibilioris* titillationis intra nares, quæ omnia usque ad plenariam ſinceri ſangvinis expreſſionem diverſimode in diverſis ſeſe exerunt & continuant ſubjectis.

Sunt itaque hæc communia ſigna hæmorrhagiam talem maxime ſtipantia & concomitantia, quæ, facta *ſufficienti*, *æquali & moderata* floridi ſangvinis evacuatione, omnia & ſingula miteſcunt, imo penitus fatiſcunt; hinc frequenter ex ipſa experientia plebs eloqui ſolet: **Wann ſie nur bluten könnten/ der Kopff würde ihnen leichter/ und der Schmertzen lüffte ſich.** Quo magis vero *conamina* talia expreſſoria *repelluntur* & *cohibentur*, eò *fortiora*, *graviora* & *periculoſiora* alia invitantur mala, & communiter repreſſas tales hæmorrhagias, earundemque conatus, vel *hecticam*, vel in junioribus *phthiſin*, vel *acutos* motus inflammatorios, *Pleuritiden*, *Peripnevmoniam*, *Anginam*, *aſthmata ſicca*, *ſuffocativos catarrhos*, *cordis palpitationem*, vel in incongruis locis ſubjunctive ſuſceptam aliam expreſſionem per *hæmoptyſin*, *Vomitum cruentum*, vel ſi ſenſibiliora ſint ſubjecta & per adſtringentia tractata, *conſenſualem* Menſium aliarumque evacuationum, retentionem & reſtrictionem ſubſequi & communiter recenſita pathemata invaleſcere plus quam expedit, perſpicimus.

Solent autem talem hæmorrhagiam eo faciliorem & mitiorem experiri, quo *ſpongioſioris & poroſioris* ſunt habitus homines, impeditiorem vero quo magis de *conſtrictiore* & *denſiore* participant, vel in quibus illæ propter alias hactenus ſubjunctas evacuationes, vel per lochia aut hæmorrhoides &c. per aliquod temporis ſpatium ſubſtitere, hiſce vero intermiſſis denuo per *conſuetudinem*

dinem moliuntur, & propter *viarum* nunc conſtrictiorum inæqualem ad humores proportionem, ad exitum non perveniunt, ſed eluctantur potius, minus vero eructant; ſicut ſi utrisque, qualicunque artificio repreſſæ fuerint narium hæmorrhagiæ, tam propter copioſiorem ſangvinis intra partes receptionem, & fortiorem atque promptiorem ipſarum partium conſtrictionem quam propter pertinacem & vehementem agendi energiam inſigniter *æſtuantia*, *acuta*, *inflammatoria* evenire ſolent mala.

Solennis eſt hæc hæmorrhagia *puerili* communiter ætati, ab anno 8, uſque ad annum 18 fere continuanti; conſtitutionem *Sangvineam*, aut cum Sanguinea prædominante aliam mixtam præ ſe ferenti; ſicuti adultioris ætatis hominibus per *conſuetudinem* magis evenire ſolet.

Individualis magis indolis ſigna ſuccedentium hæmorrhagiarum ſunt, quæ poſt qualemcunque *ſpirituoſioris* potulenti ingurgitationem, vel poſt inſignem corporis *commotionem* & exæſtuationem ſeſe cum diffuſiſſimo *rubore*, *purpureum* quaſi colorem repræſentante, totamque faciem occupante, ſiſtere ſolent. Sicuti in aliis ſubjectis talis diffuſio in illo tantum loco & latere contingit, in quo ſubſequens eruptio ſangvinis fieri ſolet, & ſpeciem cujusdam *ſuffuſionis* gerit; qualem lationem diffuſionem nulla alia moleſta concomitantur ſymptomata; ceſſat vero & ipſa poſt peractam expresſionem portionis cujusdam ſangvinis.

Quæ qualemcunq; præ ſeſe fert *conſuetudinem narium* hæmorrhagia, illa vel crebrius vel copioſius, vel leviſſimis etiam occaſionibus obediens contingere ſolet, cujus omnium maxime in Medicina prudens & accurata habenda eſt ratio.

CA-

CAPUT III.

HÆMORRHAGIÆ NARIUM, TUM BENE TUM MALE SUCCEDENTIS ÆTIOLOGIA.

UTi non tantum veras *circumſtantias* in Medicina noſſe ſufficit, ſed quam maxime Medico ad verarum *cauſarum* indagationem via panditur, ut cognitis hiſce cauſis, huic vel illi affectui cum *ſana ratione* occurrere poſſit, ne magis *empiricè* rem ſuam gerat, ſed uti prudentem & peritum Medicum decet, agat; ita nobis etiam præſentis hujus affectus cauſalem deductionem in *concreto* magis realem, quam verbalem logicam deſignationem proferre lubet.

Provocamus hic iterum merito ad ſuperius allegata, & repetimus quod Natura bona intentione, *propter* qualemcunque ſanguinis *abundantiam*, talem, de qua nobis ſermo eſt, hæmorrhagiam ſuſcipiat & moliatur, & *ex parte* etiam bona inventione ſi *moderate* & *proportionate* easdem perpetret, agat, neque ſibi, cum talem *finem* intendat, de moleſtis quidusdam accidentibus metuat, ſed primariam ſuam in corporis ſalubritatem quam maxime cedentem intentionem exequatur,& talia *media* ad finem illum obtinendum aſſumat, quibus commode hoc negotium abſolvere valeat.

Et cum ipſa natura in hac maxime ætate confirmationi & conformationi plenariæ, illius præcipuè organi, per quod, & in quo actus *rationis* & *judicii* exercere neceſſe habeat, ſummopere indulgeat, adeoque majorem ſanguinis copiam in hunc finem illuc deferre ſoleat; ſiquidem

dem pariter ſolennem illam loquendi formulam ex illis, qui intenſius & diutius *rationis* uſu detenti ſunt, audimus, **ich ſtudierte/ daß mir der Kopff warm worden** (quod ipſum conſectarium illius copioſioris appulſionis exiſtit, neque neceſſe eſt convocationem ſpirituum in intimiorem cerebri regionem arceſſere,) quid quod ſimpliciſſima veritate tam ratione quam experientia comprobatum eſt, quod ipſa natura de *ſufficiente* floridioris ſanguinis (tanquam illius *medii*, quo cum actus *vitalis*, *motus* nimirum *progreſſivus*, heterogeneitatum *ſecretio* & *excretio*, corporis nutritio, partium vitalium *conſervatio* abſolvi debet,) quantitate gaudeat; è contra vero de *inſigni* ſanguinis jactura tota *attonita* & *perterrefacta* ſeſe ad temporis ſpatium abſcondeat & removeat, & à *manifeſtioribus* actibus in tantum ceſſet, donec ſenſim ſenſimque ad ſe rediens, denuo illud, cujus jacturam perpeſſa eſt, reparet generetque; quod, ipſa *ſyncope*, nimiæ emiſſioni ſanguinis per *VSnem* ſuperveniente, facile demonſtrari poterit: nec eſt quod hic *balſamici* illius & nobilioris ſanguini immixti principii ſive *ſpirituum* jacturam accuſemus, cum manifeſte videamus, quod talia ſubjecta *brevi poſt* rurſus ad ſe redeant, licet nondum *hæc quantitas* illius balſamici ſit reſtituta, ſed neceſſario ex hypotheſi illorum *tam diu* hæc ſyncope durare debeat, *quamdiu* hoc balſamicum *nondum* eſt reparatum, quod tamen non fit; è contra *à poſteriori* etiam videmus, quod hæc ceſſatio ab actibus craſſioribus, non cadat in *materiam*, ſed in ipſum *agens*, dum levioribus excitantibus, ipſa aqua frigida, illud ita *excitetur*, & ad actiones ſuas admoneatur reiterandas continuandasque. Hoc etiam certum, verum & ſenſibus manifeſtum eſt, quod *anima rationalis*, quam

nos

nos pariter, dum *vitales* actus adminiſtrat, pro *natura* agnoſcimus, in intenſioribus laboribus, ad *roborandam* hanc partem, cum qua hanc operationem exſerere debeat, *majorem* floridioris ſanguinis copiam intra eandem diffundere ſoleat, conſpicuo exemplo *iracundiæ*, ubi plebejam formulam loquendi proferre lubet: **Er ſehe aus wie ein Zinßhahn/ oder man ſoll einem den Kopff nicht warm machen;** ubi reliqua ſimul corporis membra, præcipuè artus *tremunt* & *intumeſcunt.* Sicut inquam natura in tali maxime ætate copioſius ſanguinem ad & in caput ex una parte apprimere ſoleat; ex altera vero, dum in junioribus ſemper caput in proportione ad reliquum corpus *amplius* & *capacius* exiſtit, hanc majorem capacitatem convenientibus humoribus, *majori* appulſione explere neceſſe habeat; ita dum generaliter natura *majorem & copioſiorem* congeſtionem ſanguinis verſus caput exſerit, quando talem depletionem *abundantis* ſanguinis inſtituere conſultum ipſi viſum eſt, in illo maxime loco *hac ætate* eandem ſuſcipit, ubi illam partim facilioribus emotionibus, partim etiam citra alia imminentia pericula, quæ vel ſanguini exprimendo, vel viis & locis per quas & in quibus talis expresſio molitur & exſequitur, ſecurius & commodius abſolvere poteſt.

Plures cauſæ hæmorrhagiarum narium in hac præcipue ætate ſuſcipiendarum, magis occaſionales, evolvi poſſunt *in Diſſ. Celeberr. D. D. Stablii de Morb. ætat. fundam. Cap. V. p. 22. & 23.*

Dum vero hanc ſanguinis evacuationem *ex parte* etiam bona inventione ſuſcipi aſſerimus, meritò confitemur nobis opponi atque obtrudi poſſe, quaſi hæmorrhagiam pro actu neceſſario *vitali* & ſecundum naturam

 fiente,

fiente, agnoſcamus, dum quam maxime firmum ſit, quod *talis* evacuatio minime corpori *ſano* & naturaliter ſibi conſtanti ſit peculiaris, ſed quod tunc demum ex noſtra hypotheſi remedium ſit ad *præternaturaliter abundantem* ſanguinem imminuendum; quo reſpectu etiam actus *præternaturalis* potius dici mereatur; lubet tamen noſtri aſſerti congruam ſuppeditare explicationem, ut alios etiam in noſtra hypotheſi obtineamus conſentientes. Non habemus quod illis contradicamus, eo ſenſu, dum corpus humanum ut *ſtricte* & *abſolute* ſanum ſupponunt, hæmorrhagias pro re præternaturali agnoſcere; interim dum ſtatus hic *abundantis* ſanguinis in corpus illatus ſit, alia dein valet quæſtio, quid ſecundum, aut præter naturam fiat? dum enim corpus *abundantiam* ſanguinis moleſtam & in proxima potentia ad *nocendum* aptam ſuſcepit; plethorici vero ad voluntarios laborioſiores motus in *conſumptionem abundantis* portionis facientes, nimium, quam ſegnes ſint, & cito defatigentur; febriles etiam ſpontanei motus multis incommodis ſint ſtipati; hinc hiſce inter ſe comparatis, evacuationes tales ſinceræ abundantis ſanguinis in tali ſtatu, in conſervationem reliqui tendentes, minime *abſolute* ut præternaturales habendæ, ſed ut *res non naturalis*, quæ non ad *eſſentiam*, ſed diuturniorem hominis *exiſtentiam* facit, erunt dijudicandæ. Ex qua utili conſideratione, peculiaris ſanæ rationi, quam maxime conveniens uſus practicus in Medicum redundat, cujus in Therapia hæmorrhagiarum narium pertractanda mentionem faciemus. Interea, quod etiam *tali modo* conſideratæ hæmorrhagiæ in capite bona inventione ſuſcipiantur, nemo erit, qui negabit, ipſas nares convenientisſimum locum ad excretionem talem adminiſtrandam

dam conſtituere, cum & aures & oculi propter ſenſibilitatem ſenſorii multis imo maximis ſubjicerentur periculis, nec aliæ etiam partes propter difficultatem exitus commodæ ſunt, ſi per illas expreſſio talis debeat inſtitui.

Præſupponit vero talis evacuatio per nares *copioſionem* ſangvinis appulſionem & *congeſtionem* ad talia & vicina loca per quæ & ex quibus expreſſio tentanda & perficienda eſt. Facit etiam hoc, ipſa prudens Natura, & recte hic operationem hanc *ſecundum rationem* inſtituit; compellit enim hoc tempore & congerit hac vice, dum hæmorrhagiam talem intendit ſuſcipiendam, *majorem* ſangvinis copiam intra caput ad nares, quod ſenſus manifeſte *pulſatilis* abunde demonſtrat; inflantur præterea vaſa circa caput, ipſis *minimis* vaſculis in tunica oculorum diſſeminatis, extra hanc congeſtionem *minime*, nunc vero *accuratisſime* conſpicuis, teſtantibus; imo *intumeſcunt* penitus ipſi oculi, ut ex cavitate ſua quaſi prominentes appareant; diffunditur ipſe ſangvis copioſius ita appulſus *remotive* magis ad expreſſionem deductus intra poroſam ſubſtantiam faciei, & inde ille rubor & æſtus; quia vero ipſe æſtus & calor tam à *progresſivo*, quam *inteſtino* per illum aucto dependeat motu, hinc etiam fiente tali majore ſangvinis progreſſu in ejusmodi locis, frons inſigniter æſtuat; & cum ipſa ſimul *tonica* congeſtio ſangvinis refluxum ad primum fontem remoretur, ſed diutius ſangvinem intra vaſa revehentia *detineat*; hinc ſubſequente per pulſum *majori* copia in talia vaſa, illa ipſa inde inſigniter diſtenduntur, unde ſenſus *tenſivus*, *preſſorius*, *enitens*, & ex *inæquali* fluxu ſangvinis in ipſo cerebro, inæqualis etiam externus poſitus, (quod formale vertiginis eſt) originem habet. Et cum ipſa natura

tura hanc operationem *majori gradu* & *energia* motus exequi debeat, nonnihil ab *externis* tonicis motibus *ceſſat*, & hinc *laſſitudo* & *virium dejectio* pendet; quo magis etiam & *intenſius* huic actui indulget, eo magis etiam ab aliis ceſſet, hinc animi torpiditas & tœdium ab aliis actionibus imo ipſius *appetitus dejectio.* Inde etiam ex majore *pondere* ſangvinis in capite exiſtente, ille ſenſus ponderis & gravitatis deduci debet & poteſt. Quo *pertinacius* & *intenſius* ipſa natura per hæc loca talem evacuationem quærit, eo pertinacius etiam reliqua excretoria *occludit*, hinc *alvi obſtipatio*, & *ariditas & ſiccitas* aliarum partium invaleſcit. Quo ſuperficialior vero infarctus humorum eſt, eo etiam facilior *ſecesſio* tenuioris humoris à crasſiore & ſubſequens per ſuccedentem infarctum & propresſionem expreſſio contingit, hinc *oculorum manationes* ortum ducunt. Quo magis præterea tenerrimi illius viſus & auditus ſenſorii tunicæ & ſtructura infarctu tali humorum expanduntur, & extenduntur, eo ſenſibilior deinde eſt alteratio *domeſtici motus*, quem natura in nervis ſervat (quippe quæ perceptio formalitas *ſenſationis* eſt) hinc ejusmodi ſubjecta ad luminis radios admittendos, & motus cum, & per aerem communicandos excipiendos ſumme ſenſibilia ſunt, inde varios oculorum dolores, auriumque tinnitus experiuntur; adeoque ab ejusmodi alterationibus, in pertinaciore tali affectu, ne major diffuſio intra tale organon proritetur, quovis modo ſunt arcenda. Et ſi natura *copioſiorem* ſangvinis portionem ad perficiendam talem evacuationem intra caput advehere neceſſe habeat, hanc non ex aere captat, ſed *per conſtrictionem* tam *vicinarum* (& quidem in illis, qui mitius illam experiuntur) quam *remotiorum* & longius diſtantium partium *ſcapulæ* nimirum

&

& *pedum* ad illa loca deducit; unde tam harum partium præ reliquis *conſtrictior* ſtatus, quam qualiscunque *horror* perſentiſcitur; cum ex impedito motu *transpreſſorio* ſangvinis per harum partium poroſiorem ſtructuram ipſe calor etiam ſufflaminari ſolet. Si vero *viæ* ad abſolvendam talem expreſſionem plus minus, vel ex ipſius *individualis* conſtitutionis ratione, vel ex occaſionali cauſa *conſtrictæ* nimis ſint, præcipue circa locum *exitus*, eo major & ſenſibilior inde provenit interiorum narium *titillationis* ſenſus, cui ipſum ſubjectum externo adminiculo non ita *voluntarie* ſuſcepto, nimirum repetita *frictione* ſuccurrit, aut *ſternutatione* ſemet ipſam juvet natura, donec profluvium tale ſubſequatur.

Quod ſi hi ipſi *motus* ad hæmorrhagiam talem connitentes, quovis modo *promoveantur*, & naturæ *intentioni* in tali operatione abſolvenda *gratificetur*, eo *meliori* exitu omnia talia concurrentia accidentia finiuntur & miteſcunt; è contra ſi naturæ in tali intentione *reſiſtitur*, eo *pertinacius* tales *motus* congeſtorios *variantibus* annis ſub vario ſchemate in *alias* regiones devolvit; hinc etiam quo magis *activiora* ſunt ſubjecta, eo etiam *acutioribus* affectibus ſubjici ſolent, quos in hiſtoria hujus affectus tradita, latius deduximus; nec eſt quod peſſimarum talium conſequentiarum pathologiæ immoremur, cum ex hactenus ſuppeditatis, quilibet accuratioris judicii, ſaniorem connexionem formare poterit. Ubi etiam merito adhuc ultro *motuum invitationes & conſenſus* in corpore humano recommendamus perluſtrandos.

Quod vero fundamentum talismodi expreſſionis hæmorrhagicæ præbet, illud veteribus æque atque recentioribus hactenus plane incognita & inaudita res fuit;

hinc

hinc etiam de tali negotio, nihil ſolidi aut firmi aſſeruere, ſed nudis opiniobus & ſpeculationibus fuerunt occupati, & ex meris potentiis & poſſibilitatibus, ſpecioſas magis probabilitates, quam poſitivas produxere concluſiones. Ipſi veteres minime potuerunt talem evacuationem ſpecialem plane connectere, cum nudo cordis pulſorio motu; quod vero recentiores theoreticos attinet, hi ipſi quidem bona intentione veterum ſpeculationes quacunque ἀκρίβεια allaborarunt meliorandi & reformandi, ſed revera nodum in ſcirpo quæſiverunt, & *craſſa philoſophandi ſubtilitate* totum negotium magis implicarunt, quam extricarunt, dum hunc ſangvinis fluxum ut *nude paſſivum*, per *ſtimulationes* & *vellicationes* ita productum conſiderarunt & cohibuerunt, ſed cum quo ſucceſſu, dijudicet æqvus & attentus obſervator. Quod vero totum hoc negotium & planius & firmius reddit, illud revera accuratisſimo illi invento *Motus tonici* merito erit accenſendum, (cujus ipſius, neque veteres neque recentiores verum unquam habuerunt reſpectum) qua ipſa *tonica* conſtrictione partium muſculoſo-poroſarum in ſubſecuturam eruptionem ſangvis in illis contentus intra caput ad nares *directe* comprimitur, congeriturque.

Fit vero ipſum tale molimen hæmorrhagicum per *ætatem* varians & ex *reminiſcentia* naturæ reiteratum, impeditius & difficilius ad exitũ perveniens, quando ſub illo tempore natura *depletiones* tales ſangvinis vel per *lochia*, vel per *copioſiorem* Menſium fluxũ ſuſcepit, vel evacuatione magis artificiali *placata* fuit atq; temperata, hiſce nunc iterum *emanentibus*, priſtini ſui conſilii *reminiſcendo*, motus verſus ſuperiora loca inſtituendo adornandoque vias nimis *conſtrictas* & ad verum exitum inidoneas reperit,

quid

quod quid ipſa energia emotionis *remote* magis & *indirectè*, quam *directe* & *proximius* ad exitum tendendo conſpicitur; unde non mirum eſt tali conſideratione, talibus etiam circumſtantiis *molimina* magis, quam veros *motus* expreſſorios à natura inſtitui, propter *deſuetudinem* illorum, qui â natura in junioribus annis *ſolennius* majori promptitudine & habilitate fuerunt executi.

Quod vero ipſius naturæ *conſuetudinem* in motibus ejusmodi ſuſcipiendis attinet, tunc revera ad ipſius conſuetudinis animæ in *moralibus* actionibus conditiones merito reſpicimus. Quam prona enim ſit ipſa anima rationalis in aſſueſcendis actionibus *moralibus*, & ex varia per multiplicia exercitia adepta *habilitate* & *promptitudine* reiterandis, illud quilibet de ſe ipſo deprehendere & animadvertere poteſt; quas ipſas conſuetas actiones ipſa anima citra reſpectum ad *ordinem*, *tempus*, *modum* & *occaſionem* inſtituit: quidni etiam in actionibus *ignobilioribus*, *vitalibus* nimirum per frequentiorem illarum repetitionem, & ex hac, in illam redundante agendi *promptitudine* & *alacritate*, frequentius præterea talibus motibus citra quoddam impedimentum ſuſceptis, ſuſcitandis, & citra reſpectum ad *ordinem*, *tempus*, *modum* & *occaſionem* repetendis, in *conſuetudinem* abire poſſit; quod vero *poſſit*, hoc videmus â poſteriori, quod etiam *ſoleat*.

Minime omnium vero hanc hæmorrhagiam, ab illa hactenus famoſe deprædicata *acrimonia* dependere aſſerimus aut concedimus, cujus ipſius rei in generaliori hæmorrhagiarum pertractatione mentionem feci. Hoc interim moneo quod talibus hactenus veris allegatis circumſtantiis minime credi poſſit, tale profluvium

pure *paſſive* fieri, ſed inſignem hanc eſſe difficultatem, quod acrimonia talis in *puerili* ætate, ſemper in *nares*, in *juniore*, ſemper in *pectus*, in *adultiore*, in loca *hæmorrhoidalia*, & non *inordinate* potius ad alia quælibet loca, imo *ſenſibiliores* potius partes agat; quod illa levioribus animi *pathematibus*, aut certis *periodis* denuo efficaciam ſuam exſerat; quod illa *directum* ſemper, *utilem* & *neceſſarium* finem involvat, teſtimonio ſuccedentis plenariæ mitigationis totius affectus; & quod deniq; in aliis ſubjectis, nulla alia, quam acriori & ſalita diæta utentibus, adeoque per conſequens talem acrimoniam *copioſius* generantibus, talis hæmorrhagia non ſuccedat, quæ tamen propter præſentiam materiæ neceſſario ſuccedere debebat. Et quid nam ab experientia eſt alienius quam hæmorrhagiam talem ab acrimonia aut aciditate arceſſere, cum videamus vehementiſſa acida hæmorrhagias potius ſiſtere & cohibere, quam promovere & ſuſcitare. Multo minus *molimina* talia ad hæmorrhagias tendentia ab *obſtructionibus* dependere credimus aut conſentimus quæ potius *retentioni* humorũ, & *occluſioni* viarum debentur, præcipitemq; ſanguinis *corruptionem* pro comite habent; quod certe deploranda res eſſet, ſi in omnibus moliminibus hæmorrhagicis, obſtructio valeret: contrarium vero demonſtrat harum circumſtantiarum *melior* exitus, qui ab obſtructionibus minime ſperandus eſt. Siquidem etiam nullis rationibus in tali caſu ſtabiliri hactenus potuit neque adhuc poteſt, ſuppoſita illa obſtructio ex univerſali illo ſenſu in capite perceptibili proveniens. Si enim in *arteriis* eſſet obſtructio, quomodo ſanguis poſſit *refluere* in venas? quæ eo tempore ita *turgidæ* apparent? ſi in *venis*, & quidem anguſtioribus

extre-

extremitatibus, quomodo fieret illa diſtenſio *capaciorum* truncorum? & ſi in *capacioribus*, debuiſſet prius in *minoribus* invaleſcere, & totus refluxus ſanguinis penitus eſſet ſufflaminatus. Firma itaque manet noſtra hypotheſis, nec eſt, quod ab ejusmodi opinionibus infringi queat.

Lubet nunc curioſam, ſed quam maxime etiam utilem diſquiſitionem ad *remotius* ſtabiliendam noſtram aſſertionem, proponere: quod nimirum brutis plane non ſpontaneæ ejusmodi eveniant hæmorrhagiæ. Ante omnia vero omnino noſtra eſt ſententia, etiam brutis ineſſe tale agens *intelligens rationale*, quod actiones tam *animales*, quam *vitales* in illis exequitur, & quod, ſi vel ſpiritum rationalem, vel animam rationalem vocaveris, modo non ſit machina *rationalis*, aut activiſſima talis ſpirituoſa materia, perinde mihi erit. Eſt vero fundamentum hujus diſquiſitionis in eo poſitum, quod cum anima ſeu natura humana *erroneo* modo & motu varia appetendi & ingurgitandi, ſuo corpori *plethoram* conciliet; quo ipſo dein neceſſe habeat corpus ſuum conveniente methodo à tali ſanguinis *abundantia liberare*, id quod non commodius, quam *hæmorrhagicis moderatis* evacuationibus exequi poteſt, & ſolet; cum vero talis *inordinatus* appetitus & *nimia* oppletio *pauciſſimis* brutis ſolennis ſit atq; familiaris, ut adeoq; inde neq; corp9 bruti *plethoricum* evadat, hinc etiam per conſequens tali *non indigeat* evacuatione; ita etiam hoc reſpectu bruta non experiuntur hæmorrhagias. Attamen licet ſint quædam bruta, quæ plus, quam par eſt, aſſumant, minime tamen illud alimentoſum in *ſangvinis quantitatem*, ſed in *pinguedinis* auctiorem depoſitionem cedit. Conſpi-

 cua

cua tamen adhuc aliqua qualiſcunque *plethoræ* in *equis*, cōſpiciuntur indicia, quibus ſi perpetuo plena proſpicitur vanno, plenoq; utuntur victu, minus vero frequenter laboribus ſubeundis protrahuntur, tunc turgidos & rubore ſuffuſos præ ſe ferunt oculos, ex quibus denique acriores humores tranſudare ſolent, adeo ut facile exinde ipſius viſus jacturam perpetiantur: ita etiam aliis affectibus pulmones occupantibus quos Haarſchlichtig oder Lungenſichtig vocant, affici ſolent: interim artificiali, etiam minima, evacuatione ſanguinis hiſce ſuccurritur, ne in majorem ſui corporis incidant labem: quod vero talia bruta, nimirum equi, ſibimetipſis *ſpontanea* tali evacuatione non conſulant, *differentis alacritatis*, *promptitudinis*, *reſolutionis*, & *inventionis* illorum animæ ratio eſt: cum ſciamus, quod ipſa talis comparatio & concluſio in actu *extraordinario*: ſi quid *extraordinarie* abundat, ipſi toti Maſſæ *τὸ abundans extraordinaria* methodo ſubtrahendum eſt, *rationali ſubſumptioni* & quidem intimiori innitatur, in quibus *ſubſumptionibus* formandis ipſa anima brutorum ab anima humana propter defectum tam *inſtructionis*, quam *exercitii*, diſtincta eſt.

Ultimo denique pro colophone hujus ætiologicæ tractationis addere libet conſideratu quam maxime dignam illam plebis obſervationem, dum ſubjecta *nimiis* hæmorrhagiis ita aſſvefacta in *pthiſin* quam proxime inclinare autument: Er blute ſo ſehr und viel/ er iſt ein Schwindſichtiger Menſch: quod ipſum etiam non ſine fundamento faciunt. Duplex hic reſpectus vel ex parte *Medici*, vel ex parte peculiaris *partis* habendus erit. Si *Medicus* hæmorrhagias tales alias erumpere *ſolitas* pro

nudo

nudo *ſymptomatico* & *morboſo* profluvio habet, haſce etiam ex tali conſideratione quavis arte & methodo *ſupprimit* & *coercet*, minime reſpiciendo ipſam *intenſam* naturæ intentionem, talem evacuationem *perducendi*, nulla alia legitima *artificiali* evacuatione ipſi naturæ ſuccurrit, hæc interim ad *alia* loca cum ſuis *motibus* devolvens, propter inconvenientem aut impeditum exitum reſtagnantibus, imo ſubſiſtentibus, circa talia loca, humoribus, inflammationem, imo denique accidentaliter citra *ipſius* intentionem, ſed ex *partis* conditione dependentem ulcerationem conſtituit, quo reſpectu *phtiſin* ex tali negotio prognaſci poſſe & ſolere *ratio* dictitat, & *experientia* abunde confirmat. Ex *partis* vero conditione, omnino aſſerimus, quod tali *nimia* & frequentiore ſangvinis evacuatione, illarum partium, quæ cum tali ſangvine in legitima & ordinata *diſtenſione* & *apertura* ſervantur, pori *conniveant*, & *collabantur*, ita quidem ut impoſterum ſtatus ille conniventiæ & occluſionis ſervatus *becticam* diſpoſitionem, & reliqui corporis *conſumptionem* poſt ſe trahat, atque inferat, reliquis etiam legitimis *ſecretionibus* & *excretionibus* obicem ponat; cui maxime fato præ aliis nobile illud viſcus, nimirum *hepar*, prompte ſubjectum eſſe, experientia confirmat.

Sufficiant itaque hæc in pathologica explicatione pertractaſſe; cui brevibus adhuc quoad fundamentalia convenientem & correſpondentem Therapiam ſubnectere lubet.

CAPUT IV.

THERAPIA HÆMORRHAGIARUM NARIUM.

Cum inſuperioribus affectum hunc non *nude* & *abſolute præternaturalem* eſſe aſſeruerimus & ſtabiliverimus, uſum etiam inſignem practicum ex tali conſideratione reſultantem inculcare omnino neceſſe erit: Diximus quod hæmorrhagia narium ſit actus quidem *deſtinatus* ad ſangvinis proportionem in *quantitate* peccantem moderandam & medicandam, quo ipſo, *directus* talis actus, non *ſimpliciter cohibendus* aut *reprimendus*, ſed ipſi *naturæ* in tali *intentione* & operatione quovis modo, ſi *moderate* hunc actum abſolvere ſolet, *ſuccurendum* erit, quod maxime fit per evitationem tam externorum quam internorũ impedimentorũ, quæ fluxum hunc quadantenus cohibere poſſunt & ſolent. Hinc talis narium hæmorrhagia ſi *moderate*, *proportionate*, cum *levamine* individui procedit, nullam meretur ſtricte ſic dictam *curam*, dum ipſamet *remedium* tale conſtituat, quo varia ex *abundanti* ſangvine dependentia pericula & mala avertuntur & præcaventur.

Aliam quidem meretur conſiderationem illa narium hæmorrhagia, quæ *copioſius*, *frequentius*, cum *moleſtia* individui, ob *leves* cauſas minus evitandas recurrens, tam *juniori* quam *adultiori* ætati ſolennis eſſe ſolet, & *conſvetudinis* magis rationem agnoſcit; quippe quæ ipſamet etiam circumſpectam & peritam poſtulat curam. Revera peſſime ille agit, qui talem evacuationem pro *paſſiva* habet

habet, adeoque citra ullum reſpectum eandem *nude* cohibet & refrœnat, cum ad ipſam *intentionem* revera pertinacem & conſvetam ipſius agentis quam maxime reſpicere debeat, ubi naturæ, nude cohibendo talem evacuationem, directè in ſua operrtione reſiſtit, quæ deinde alia inconvenientia media cum periculo & nonnunquam ipſius vitæ jactura ad perducendam ſuam intentionem, ſuſcipit: hinc ſi Medicus conſultum eſſe dijudicaverit, huic, vel impeditius etiam ſuccedenti hæmorrhagiæ narium medendi omnino alia *artificiali* evacuatione ipſi naturæ ſatisfacere debet, quæ commode & prudenter inſtituitur per *V. Section. præſervativam* magis, quam curativam, quæ ultima quidem etiam in fluxu tali ſangvinis per aliquot dies continuante in uſum trahi poteſt.

Omnium optime vero conducit talibus circumſtantiis *motus* ipſius reſpectum habere, qui quo *intenſior* & *vehementior*, eo magis *temperatione* & *moderatione* opus habet, quæ optime fit præ reliquis laudabili *Nitro*, addito quodam *Sale digeſtivo*: conducunt præterea *floridioris* conſtitutionis ſubjectis ad *contemperandam* nimiæ ſangvinis fluxilitatem *acida, moderato* & *conveniente* uſu. *Adſtringentia* ſola non omni circumſtantia & cõditione in inſigni ſanguinis evacuatione per nares ex uſu ſunt, cum pertinaciori naturæ intentioni occluſione exitus reſiſtant, & ad alia molimina *Cephalalgica, Hæmicranica, anginodea* imo motus febriles &c: eandem invitant, teſtante ipſa experientia. Ubi locus *anodynis* eſſe apparet in tali caſu, præ Opio laudamus & commendamus *Cinnabarin* & *MP. de Cynogloſſa*, quæ meliorem & tutiorem effectum quam ipſum Opium edunt. Neque ſine uſu etiam eſt ad *æqualem*

lem ſanguinis diſtributionem procreandam & *partialem* talem *congeſtionem* moderandam bona *Eſſentia Bezoardica.* Recommendatur à quibusdam in nimio profluvio *ſpecifice* quaſi agendo *Bufo exſiccatus*, cujus efficacia in *ſenſibilioribus* ſatis hactenus comprobata eſt. In caſu ancipiti per nycthimerum & ultro continuantis ejusmodi hæmorrhagiæ, poteſt, uti dictum, ipſa *VSio curativè* ſcopo *revulſorio* inſtitui, & præmiſſis, aut ſubjunctis *temperantibus*, cum leniore ſed certiore & tutiore illo *Croco Martis antimoniato*, de quo *Obſerv. Chym. Phyſ. Med. curioſ. Menſis Januarii Excell. D. D. Stablii agit*, experimentum ſecuræ adſtrictionis ſuſcipi, citra metum aliorum *ſuccedentium* incommodorum; quod â *famoſis* adſtringentibus omnino expectandum. Caveant vero ſibi quam maxime talia ſubjecta ab omni inſigniori exæſtuatione & commotione, & omnibus ejusmodi mediis, quæ illam producere poſſunt, ne ſemel mitigata, talis hæmorrhagia denuo eadem recurrat vehementia.

Hæc ſi Medicus *methodice* ſciat adhibere, bonum non tantum, ſed & certum obtinebit effectum & eventum. Quo ipſo etiam hujus affectus pertractationem fauſto exitu abſolutam ſiſtimus.

S. D. G.